

POSTANOWIENIE

Dnia 15 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa T. M.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prokuraturze Okręgowej w O.

o ochronę dóbr osobistych i zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 marca 2013 r.,

zażalenia powoda na postanowienie zawarte w pkt. 2 wyroku Sądu

Apelacyjnego [...]

z dnia 25 października 2011 r.,

1) oddala zażalenie

**2) zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii
Generalnej Skarbu Państwa kwotę 300 zł (trzysta zł)
tytułem kosztów postępowania zażaleniowego**

**3) przyznaje adw. T. F. od Skarbu Państwa (Sądu
Apelacyjnego) kwotę 450 zł (czterysta pięćdziesiąt zł)
podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług
przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o
podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej
pomocy prawnej udzielonej z urzędu.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 25 października 2011 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w O. (oddalającego jego powództwo) i zasądził od niego na rzecz pozwanego Skarbu Państwa kwotę 2 070 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. W uzasadnieniu Sąd wyjaśnił, że nie znalazł podstaw do orzeczenia o kosztach procesu na podstawie art. 102 k.p.c. (w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.), ponieważ udzielenie powodowi zwolnienia od kosztów sądowych nie jest normatywną podstawą uzasadniającą nieobciążanie go kosztami procesu, nie jest też wyjątkową okolicznością w rozumieniu art. 102 k.p.c. Sąd nie stwierdził, żeby występowały okoliczności sprzeciwiające się zwróceniu kosztów przez powoda w przyszłości, kiedy jego położenie materialne się polepszy, a obecnie - skoro powód deklaruje, że nie ma żadnego majątku – obowiązek zwrotu kosztów nie może uszczuplić zaspokojenia jego usprawiedliwionych potrzeb. Dodatkowo Sąd zwrócił uwagę, że odbywanie kary pozbawienia wolności nie jest czymś wyjątkowym, zaznaczył też dużą aktywność powoda, który wytoczył wiele procesów cywilnych dotyczących kolejnych orzeczeń wydawanych w prowadzonym przeciwko niemu postępowaniu karnym.

W zażaleniu na postanowienie o kosztach procesu powód zarzucił naruszenie art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie, mimo że ze zgromadzonego materiału wynika, jego zdaniem, iż jego sytuacja materialna jest poważna i uniemożliwia uiszczenie kosztów procesu na rzecz pozwanego, co sprawia, że nałożenie tego obowiązku jest sprzeczne z zasadami słuszności i współżycia społecznego. We wnioskach skarżący wystąpił o zmianę zaskarżonego postanowienia i nie obciążanie go kosztami postępowania apelacyjnego oraz o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej na rzecz pełnomocnika z urzędu reprezentującego powoda.

Pozwany wniósł o oddalenie zażalenia i zasądzenie na rzecz reprezentującej go Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Art. 102 k.p.c. jest przejawem tzw. prawa sędziowskiego i może być stosowany wówczas, kiedy okoliczności konkretnej sprawy dają po temu podstawy. Jego celem jest zapobieżenie wydaniu orzeczenia o kosztach procesu, które byłoby niesprawiedliwe. Ocena przeprowadzana jest więc według zasad słuszności. Powód odwołuje się w zażaleniu do dwóch argumentów. Po pierwsze powołuje się na dostrzeżoną przez siebie praktykę sądów wykształconą w ramach wykładni art. 102 k.p.c., która polegać ma na niejako automatycznym stosowaniu art. 102 k.p.c. w odniesieniu do osób, którym przyznano zwolnienie od kosztów sądowych już na wstępnym etapie procesu. Po drugie zgłasza zastrzeżenia co do bezstronności Sądu orzekającego, którego orzeczenie o kosztach odbiera jako „karę” za podejmowanie działań procesowych w celu obrony swoich praw. Pierwszy z tych argumentów jest chybiony, ponieważ na tle art. 102 k.p.c. nie wykształciła się praktyka jego stosowania jako konsekwencji udzielenia stronie zwolnienia od kosztów sądowych na jakimkolwiek etapie postępowania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, Lex, nr 564753). Taka wykładnia byłaby sprzeczna z postanowieniem art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 ze zm.), który wprost stwierdza, że zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Przyczyny, które spowodowały udzielenie zwolnienia od kosztów sądowych mogą uzasadniać zastosowanie art. 102 k.p.c. jedynie w szczególnych wypadkach, kiedy skumulowane w nich okoliczności dotyczące strony są wyjątkowo nasilone, trwałe i spowodowane zdarzeniami uzasadniającymi szczególną ochronę, nawet kosztem przeciwnika - skutkiem zastosowania art. 102 k.p.c. jest bowiem pozbawienie go rekompensaty należnych, poniesionych kosztów procesu.

W rozpatrywanej sprawie nie zachodziły tego rodzaju przyczyny, co właściwie ocenił Sąd Apelacyjny.

W działaniu tego Sądu nie można się dopatrzeć woli „karania” powoda obowiązkiem zapłaty kosztów. Zawarta w uzasadnieniu uwaga o licznych sprawach inicjowanych i prowadzonych przez powoda z wykorzystaniem drugiej instancji

służyła uzupełnieniu informacji o nim, wskazując, że korzysta on z ochrony sądowej chętnie i często, wytoczenie sporu nie jest więc zdarzeniem wyjątkowym – co również może w pewnych wypadkach podlegać ocenie w ramach podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c.

Z przytoczonych względów zażalenie, jako nieuzasadnione, należało oddalić na podstawie art. 394¹ § 2 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego wynika z treści art. 394¹ § 3, art. 398²¹, art. 391 § 1 w zw. z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c. Wysokość zasądzonych kosztów zastępstwa procesowego znajduje uzasadnienie w postanowieniach § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt 7 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.). Na rzecz pełnomocnika z urzędu powoda koszty nieopłaconej pomocy prawnej przyznane zostały w oparciu o Natomiast rozstrzygnięcie o kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu uzasadnia § 19 ust. 1, § 2, § 6 pkt 3 i § 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).